

3. Abdellah Y.A., Gubair D.V. Peace-Instructed Classrooms. *European Journal of Education and Pedagogy*. 2025. № 6(2). P. 97-100. <https://doi.org/10.24018/ejedu.2025.6.2.944> (date of application 03.10.2025).

4. Frljak E. What is peace education exactly and why do we need it? 9 January 2023. URL: https://www.uri.org/uri-story/20230109-what-peace-education-exactly-and-why-do-we-need-it?utm_source=chatgpt.com (date of application 02.10.2025).

5. Peace Education: Past, present and future. Published March 31, 2021 by Routledge. 224 p. URL: https://www.routledge.com/Peace-Education-Past-present-andfuture/Lum/p/book/9780367074340?srsId=AfmBOoqMABWCnrRJeGcNecFW3LzWJsgNf6m9Xc2ceEKfTcGrjM31Enhz&utm_source=chatgpt.com (date of application 03.10.2025).

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.43>

Самборська О.В., м. Хмельницький
e-mail: len4uk19911991@gmail.com

Гуцалюк А.І., м. Хмельницький
e-mail: marad0na230493@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ ЯК ФЕНОМЕНУ УКРАЇНСЬКОГО ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. Публікація присвячена дослідженню петриківського розпису як унікального явища українського декоративно-прикладного мистецтва, що відображає глибоку національну філософію. Проаналізовано історичний розвиток, символіку та технічні прийоми, а також розглянуто індивідуальні стилістичні особливості творчості видатних майстрів – Тетяни Пати, Надії Білокінь, Федора Панка та Ярини Пилипиленко.

Ключові слова: петриківський розпис, декоративно-прикладне мистецтво, історичний розвиток, символіка, техніка мазка, майстри.

Abstract. The publication is dedicated to the study of Petrykivka painting as a unique phenomenon of Ukrainian decorative and applied art that reflects a profound national philosophy. The article analyzes its historical development, symbolism, and technical methods, and examines the individual stylistic features in the works of prominent masters – Tetyana Pata, Nadiya Bilokin, Fedir Panko, and Yaryna Pylypenko.

Keywords: Petrykivka painting, decorative and applied art, historical development, symbolism, brushstroke technique, Petrykivka masters.

Петриківський розпис – це унікальний феномен українського мистецтва, що поєднує в собі глибокі національні традиції, художню майстерність та багатство символіки. У сучасному світі, де цінність національної ідентичності набуває нового значення, дослідження цього виду мистецтва є важливим кроком до збереження культурної спадщини.

Творчість майстрів петриківського розпису є джерелом натхнення для створення нових образів сучасними майстрами та художниками. Їхні роботи не лише демонструють високий рівень технічної майстерності, але й передають глибинну філософію українського народу. Вивчення спадщини цих майстрів допомагає не лише зберегти традиції, але й осмислити, як автентичне народне мистецтво може адаптуватися до сучасних викликів, залишаючись актуальним і затребуваним.

Такі дослідники, як А. Чуднівесь, О. Денисюк, Т. Педан, О. Клименко, М. Титаренко та В. Іванова, у своїх роботах акцентують увагу на популяризації творчості майстрів, збереженні автентичних технік розпису, а також на тенденціях розвитку цього виду мистецтва. В окремих публікаціях розглядають інтерпретацію символів та кольорової палітри, їхнє значення для відображення світогляду українського народу.

Петриківський розпис бере свій початок у XVII-XVIII ст. у селі Петриківка, яке розташоване на Дніпропетровщині. Його основою став настінний розпис селянських хат, що виконував не лише естетичну, а й сакральну функцію. Мотиви розпису тісно пов'язані з природою та життям українського села: це стилізовані квіти, ягоди, листя та птахи. Перші майстри розпису створювали візерунки без попередніх ескізів, використовуючи природні фарби, виготовлені з рослин і глини [1]. У той час декоративний стиль служив засобом гармонізації побуту і підтримання зв'язку з природою. Орнаменти виконували роль своєрідного оберега, захищаючи домівку від негараздів.

З часом петриківський розпис почав виходити за межі стін хат і використовуватися для прикрашання меблів, посуду та інших предметів побуту. У XIX ст. розвиток техніки розпису був стимульований соціальними змінами: на зростання інтересу до декоративного мистецтва вплинуло поширення народних ремесел серед містян і освічених кіл. У XX ст. відбулося перетворення петриківського розпису в окрему мистецьку форму завдяки роботі талановитих майстрів, таких як Т. Пата, Н. Білокінь та Ф. Панко. Вони вдосконалили техніки, додали нові мотиви й інтегрували розпис у професійне мистецтво. У 1936 р. було засновано школу декоративного малювання в Петриківці, яка стала важливим центром збереження і популяризації цього мистецтва [1]. Попри модернізацію, розпис зберігає свою автентичність, оскільки майстри дотримуються традиційних технік і символіки. Особливості ручного виконання та використання природних мотивів роблять кожен витвір унікальним і наближеним до витоків.

Головні мотиви розпису – це рослинні орнаменти, які відтворюють фантазійний світ квітів (троянд, айстр, ромашок), ягід (калина) та плодів. У композиції часто зустрічаються птахи та дерева, які символізують життя, добробут і гармонію. Ці мотиви мають сакральний характер. Наприклад, зображення калини асоціюється із символом родини та безсмертя, а птахи, зокрема павичі або голуби, – з любов'ю і щастям. Стилізовані квіти у вазонах та гілках підкреслюють єдність природи та людини [2]. Тваринні мотиви, зокрема птахи (півники, зозулі, ластівки), асоціюються з любов'ю, гармонією, щастям і добробутом, причому парні птахи символізують подружню гармонію. Метелики в розписі уособлюють легкість, красу й переродження, а риби – родючість, достаток і чистоту. Геометричні та абстрактні елементи, такі як завитки й спіралі, символізують циклічність життя та його нескінченність, а крапки та «зернятка» уособлюють родючість і посівне зерно, що проростає новим життям. Віночки у розписі є символами сонця та безкінечного руху природи [3].

Техніка виконання петриківського розпису відзначається унікальністю та особливим підходом до передачі форм і кольору. Традиційно розпис виконується вручну, без попередніх ескізів, спеціальними пензликами з котячої шерсті або саморобними інструментами, наприклад, пучком трави чи пальцями. Характерним є використання техніки мазка, що дозволяє створювати об'ємні форми та передавати легкість, як-от «зернятко», «гребінчик» чи «горішок», а також «перехідний мазок», які створюють неповторні елементи. Розпис, як правило, виконують на різних поверхнях – від керамічних виробів до меблів та стін [3].

Основною рисою стилістики петриківського розпису є його декоративність та яскраве використання кольору. Характерними є кольори червоний, чорний, зелений, жовтий та інші контрастні поєднання, що створюють ефект життєвого буяння і енергії. Кожен елемент у композиції має свій глибокий символічний зміст. Використання геометричних фігур, таких як завитки, спіралі, хвилі, є ще однією характерною рисою, що додає малюнку динамічності і руху. Спираючись на традиції, розпис намагається поєднати природну гармонію з творчими інтуїціями художника. Ще одна технічна особливість петриківського розпису – це

застосування двомірного підходу в зображенні об'ємних форм. Однак окремі майстри петриківського розпису досягають ефекту тривимірності, використовуючи техніки насиченого, багат шарового нанесення фарби, що дозволяє створювати враження глибини та об'єму [4].

У контексті українського мистецтва петриківський розпис є не лише традицією, а й культурним явищем, що об'єднує минуле й сучасне. Петриківка здавна прикрашала побут українців, але її потенціал вийшов далеко за межі звичайних декоративних функцій. Сьогодні вона є елементом сучасного дизайну та символом України.

Міжнародне визнання петриківський розпис здобув у 2013 р., коли його було включено до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Це стало важливим кроком для збереження та популяризації мистецтва на світовій арені. Петриківські орнаменти демонстрували на виставках у Парижі, Лондоні та інших культурних центрах, що сприяло їхньому закріпленню як символу української спадщини. Однак, попри визнання, петриківський розпис стикається з викликами: брак державного фінансування, недостатня підтримка музеїв та майстерень ускладнюють розвиток цього мистецтва. Проте завдяки зусиллям ентузіастів і народних майстрів Петриківка не тільки зберігається, а й адаптується до сучасних потреб, ставши важливим елементом національного брендингу [1]. Петриківський розпис відіграє значну роль у збереженні культурної спадщини України. Він не лише підкреслює унікальність національного мистецтва, але й слугує містком між минулим та майбутнім, об'єднуючи традицію та сучасність. Його міжнародне визнання є прикладом того, як автентична культура може стати частиною глобального діалогу, зберігаючи свою самобутність.

Петриківський розпис активно розвивався завдяки майстрам, які зробили великий внесок у популяризацію цієї техніки. Зокрема, Н. Білокінь відома своїм вишуканим орнаменталізмом, що відображає глибоке розуміння традицій петриківського мистецтва. Її твори вирізняються ніжною кольоровою палітрою, де переважають світлі, пастельні тони, які створюють відчуття легкості й гармонії. Особливістю стилю є тонка деталізація – кожна квітка, листочок чи ягода мають акуратно пророблену текстуру, яка надає композиціям витонченості. Вона вміло поєднувала класичні елементи петриківки з власною інтерпретацією орнаментів, підкреслюючи гармонію між природою і мистецтвом.

Творчість Я. Пилипиленко демонструє сміливий підхід до інновацій у петриківському розписі [1]. Вона часто експериментувала з формами, масштабами й кольоровими рішеннями, що робило її роботи унікальними. Майстриня додавала до своїх композицій яскраві контрасти, які виділяли її стиль серед інших майстрів. Її малюнки відзначаються динамікою і незвичним розташуванням елементів, що створюють ефект руху. Вона була відкритою до нових ідей і використовувала петриківський розпис у сучасному дизайні, надаючи йому нових форм і змістів.

Один із найвідоміших майстрів, який зробив значний внесок у популяризацію петриківського розпису, є Ф. Панко. Його творчість вирізняється класичним підходом до композиції, але водночас у ній відчувається авторський стиль, що поєднує тонкий малюнок із багатою палітрою. Ф. Панко з особливою увагою ставився до кольорових переходів, створюючи плавні градієнти між відтінками. У його роботах часто зустрічаються птахи, квіти та рослинні орнаменти, виконані з вражаючою деталізацією.

Однією з перших майстринь, яка перетворила петриківський розпис на форму професійного мистецтва, є Т. Пата. Її стиль відзначається строгістю й класичною досконалістю. Мисткиня надавала перевагу традиційним мотивам і формам, створюючи композиції, які точно відтворюють дух народного мистецтва [1]. Її роботи є зразком ідеальної гармонії

кольорів і форм, де кожен елемент має своє місце і значення. Саме завдяки Т. Паті петриківський розпис зберігався в його автентичному вигляді й був адаптований для широкого визнання.

Всі майстри використовували базові принципи петриківського розпису: рослинні мотиви, симетричні орнаменти та яскраву палітру. Зображення квітів, птахів, ягід і листя символізували природу, родючість та гармонію. Техніка мазка, яка дозволяє створювати плавні й деталізовані візерунки, є ключовою для їхніх творів. Водночас усі митці зберігали зв'язок із народними традиціями, передаючи їх через свої композиції.

Але водночас у кожній творчій роботі окремого автора простежується відмінна риса та індивідуальний підхід до зображення різних сюжетів. Т. Пата залишалася найбільш відданою класичним канонам розпису. Її роботи вирізнялися простотою і строгістю композицій, що зберігали автентичний дух традиції. Н. Білокінь доповнювала традиційний стиль багатством деталей і створювала нові форми, надихаючись природою. Її роботи поєднують жанрові сцени, наприклад, «Весільні поїзди», із класичними квітковими орнаментами, додаючи динаміки та колориту. Ф. Панко поєднував традиційні мотиви з багатшаровими композиціями і плавними переходами кольорів. Його стиль був відомий своєю гармонією і витонченістю, часто представляючи квіткові орнаменти в поєднанні з образами птахів. Я. Пилипенко експериментувала з формами та кольорами, інтегруючи сучасний підхід у традиційне мистецтво. Її динамічні композиції з яскравими контрастами відображали інноваційний характер творчості, який виходив за межі класичних рамок.

Таким чином, дослідження феномену петриківського розпису засвідчило його важливість як унікального явища українського декоративно-прикладного мистецтва, яке відображає глибоку філософію, багатство національних традицій і художню майстерність. Роботи таких майстрів, як Н. Білокінь, Я. Пилипенко, Ф. Панко та Т. Пата, демонструють розмаїття стилів, зберігаючи автентичність і гармонійно поєднуючи традиційні орнаменти з індивідуальними підходами. Символіка, кольорова палітра та унікальні техніки виконання залишаються невід'ємною частиною цього мистецтва, підкреслюючи зв'язок з природою та народними віруваннями.

Перспективами досліджень є подальше вивчення трансформацій петриківського мистецтва під впливом сучасних технологій, систематизація робіт сучасних майстрів та аналіз їх особливостей з метою збереження культурної спадщини, а також втілення у нових художніх образах сучасних майстрів та художників.

Список використаних джерел:

1. Петриківка. Історія петриківського розпису. URL: <https://petrykivka.dp.ua> (дата звернення: 11.10.2025).
2. Антична Україна. Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX–XXI ст. URL: <https://authenticukraine.com.ua/blog/petrikivskij-rozpis> (дата звернення: 12.10.2025).
3. Український народний декоративний розпис: навч. посіб. М.А. Кириченко. К.: Знання-Прес, 2006. 228 с.
4. Технологія петриківського розпису: сучасні тенденції: навчально-методичний посібник / Упорядники: В.А. Яковлева, О.О. Вовченко. Кривий Ріг: ЗВО «КДПУ», 2019. 70 с.

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.44>

Марущак О.В., м. Вінниця
Коломієць К.Є., м. Вінниця
Долечек Д.Г., м. Вінниця
e-mail: ksanamar77@gmail.com

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз тенденцій та особливостей розвитку сучасного українського декоративно-ужиткового мистецтва, яке на початку XXI ст. становить комплексне та багатовекторне явище на перетині багатовікової народної традиції та інноваційних художніх пошуків. Досліджено функціональну трансформацію ДУМ. Визначено, що традиційна основа ДУМ, сформована народними ремеслами, слугує семантичним і формотворчим ресурсом для митців, які здійснюють творчу рефлексію щодо спадщини, використовуючи архетипічні символи. Розкрито ключові структурні трансформації та тенденції. Обґрунтовано, що сучасне ДУМ виконує бінарну функцію, зокрема сприяє збереженню культурної спадщини та водночас забезпечує конкурентоспроможність української візуальної культури на світовому ринку. Висвітлено роль інституційної мережі у підтримці методологічної якості та безперервності поколінь митців.

Ключові слова: сучасне декоративне мистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво, народні ремесла, трансформація, міждисциплінарність, художній об'єкт, технологічна багатовекторність, національна ідентичність.

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the trends and features of the development of modern Ukrainian decorative and applied art, which at the beginning of the 21st century constitutes a complex and multi-vector phenomenon at the intersection of centuries-old folk tradition and innovative artistic searches. The functional transformation of decorative and applied art is studied. It is determined that the traditional basis of decorative and applied art, formed by folk crafts, serves as a semantic and form-forming resource for artists who carry out creative reflection on heritage using archetypal symbols. Key structural transformations and trends are revealed. It is substantiated that modern decorative and applied art performs a binary function, in particular, it contributes to the preservation of cultural heritage and at the same time ensures the competitiveness of Ukrainian visual culture in the world market. The role of the institutional network in supporting methodological quality and continuity of generations of artists is highlighted.

Keywords: modern decorative art, decorative and applied art, folk crafts, transformation, interdisciplinarity, artistic object, technological multi-vectority, national identity.

Сучасне декоративне мистецтво України становить комплексне та багатовекторне явище, що знаходиться на перетині багатовікової традиції народної творчості та динамічних інноваційних художніх пошуків. У XXI ст. цей вид мистецтва набув нового змісту, ставши засобом самовираження митців, способом збереження національної ідентичності та важливим елементом культурної дипломатії. Спираючись на синтез традиційних ремесел, актуальних дизайнерських стратегій, живописних методів та інноваційних технологічних рішень, сучасне декоративне мистецтво демонструє динамічний розвиток. Цей процес супроводжується функціональною трансформацією, зокрема відбувається демаркація від його виключно утилітарно-побутової функції з подальшою інкорпорацією в контекст сучасної візуальної та художньої культури як автономної мистецької форми.

Українське декоративне мистецтво має глибоко вкорінену історико-культурну генезу. Витоки його сягають народних ремесел – гончарства (Опішня, Косів), ткацтва та килимарства (Решетилівка), художньої вишивки (Полісся, Поділля, Гуцульщина), художніх розписів (Петриківка, Самчики), різьблення по дереву. Сучасні митці застосовують принцип творчої рефлексії щодо цієї спадщини. Сучасні митці активно звертаються до цих традицій, поєднуючи народні мотиви з сучасною естетикою. Центральне місце у цьому процесі займає український орнамент – система стійких